

Recenzje

Witold Więśław, *Stare polskie zadania z matematyki*, Wydawnictwo NOWIK, Opole 2000, str. 151, ISBN 83-87631-27-2.

Autor wybrał 300 zadań z podręczników szkolnych wydanych w języku polskim w wiekach XVI–XIX. W kolekcji tej znajdziemy zadania dotyczące arytmetyki liczb całkowitych, wymiernych, proporcji, równań pierwszego i drugiego stopnia, układów równań, obliczeń procentowych i pewnych elementów matematyki finansowej oraz trzy typy zadań geometrycznych: rachunkowe, konstrukcyjne oraz na dowodzenie.

Niektóre z zadań niosą w sobie banalną treść matematyczną, ale można znaleźć i takie, które mogłyby być ozdobą niejednego dzisiejszego zbioru zadań dla licealistów. Niektóre zadania podano wraz z rozwiązaniem lub wskazówką pochodzącą od autora podręcznika, z którego zaczerpnięto zadanie. W niektórych przypadkach rozwiązania te mogą zadziwić oryginalnym (czasami błędnym) tokiem rozumowania.

Prawdziwej rozkoszy intelektualnej dostarcza język, którym napisane są zadania. Sformułowania sprzed pięciu wieków z zachowaniem staropolskich cech językowych pozwalają poznać język naszych przodków. Jednocześnie treść zadań pozwala zorientować się, jakich miar używano wówczas w życiu codziennym, jakie były ceny towarów i usług. Zacytujmy pierwsze zadanie wybrane przez autora z książki *Algorithmus: to iesth nauka Liczby: Polską rzeczą wydana: przez Xiędza Tomasza Kłosa* w Krakowie w 1538 r.

1. Jeden kupił we Wrocławiu wosku,

każdy kam. [kamień] za 2 zł. węgierskie y wiozł yi do Normberku. Kosztuie nakład za cen. [cetnar] wrocławski $1\frac{1}{2}$ zł węgierskiego, a 132 f. [funty] czynią cen. wrocławski, a 128 f. wrocławskich ważą 1 cen., to iest 100 f. w Normberku, a zł. 100 węgierskich za 134 zł. ryńskich. Jest pytanie, iako drogo ma dać 1 cen. normberski, aby w 100 zł. 5 zyskał.

Niektóre sformułowania, które dzisiaj mogą sprawiać trudność, zostały przez autora kolekcji szczegółowo wyjaśnione w zamieszczonych na końcu książki przypisach i słowniczku. Na szczególną uwagę zasługują niektóre zadania geometryczne. Wiele z nich mogłoby sprawić spory kłopot nie tylko uczniowi. Na przykład zadanie

34. *Siedmgrani albo siedmiokąt w Cyrkule zrysować.*

wprawia w zakłopotanie recenzenta: czyżby chodziło o konstrukcję siedmiokąta foremnego wpisanego w okrąg? Zadanie to pochodzi z XVII w., problem konstruowalności wielokątów foremných rozstrzygnięto dwa wieki później.

Można znaleźć też szereg zadań ciekawych, które mogłyby ożywić i ubarwić nauczanie geometrii w dzisiejszej szkole.

Książkę wydano bardzo starannie, na dobrym papierze, odpowiednio dobraną czcionką. Warto przeczytać.

Maciej Bryński